

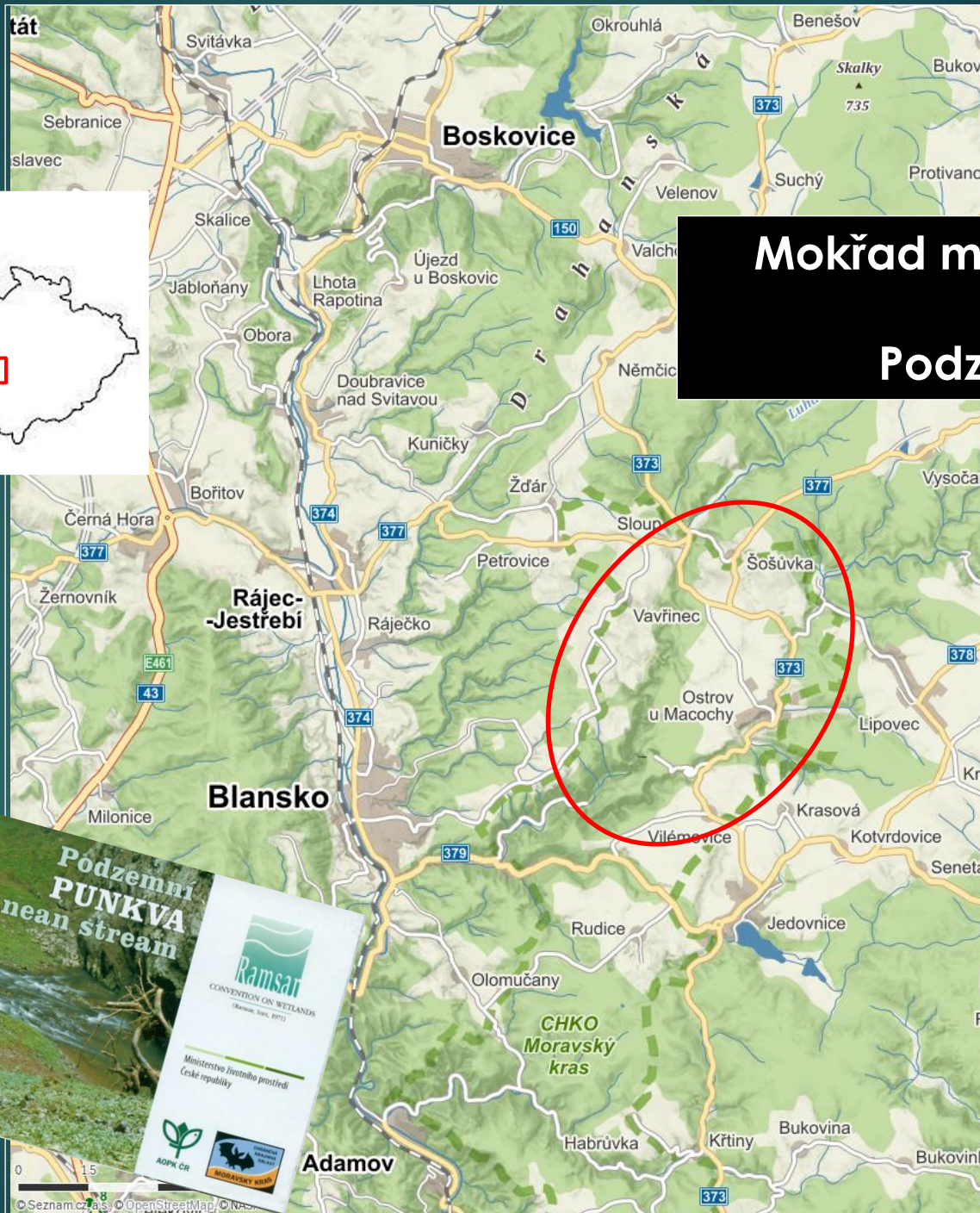
Návrh kandidátské plochy LTER-CZ

Podzemní Punkva a louky Moravského Krasu

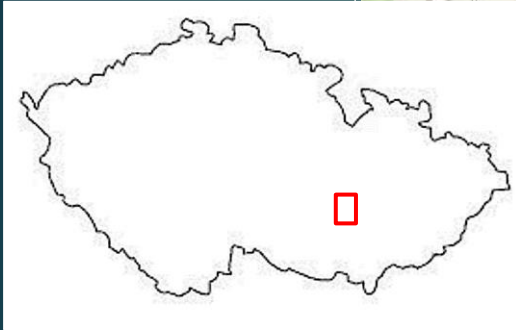

ÚSTAV PŮDNÍ BIOLOGIE, BIOLOGICKÉ CENTRUM
AV ČR, V.V.I.

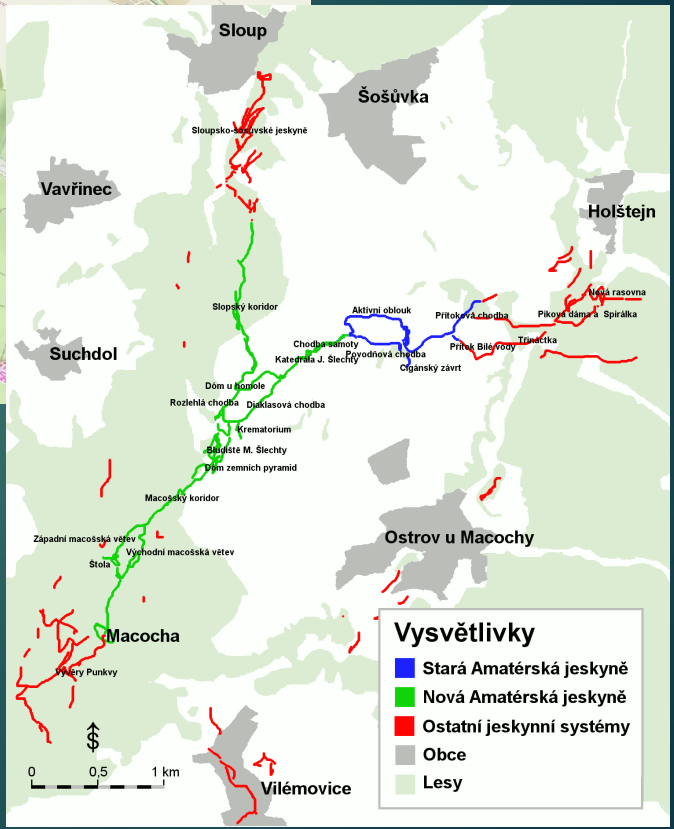
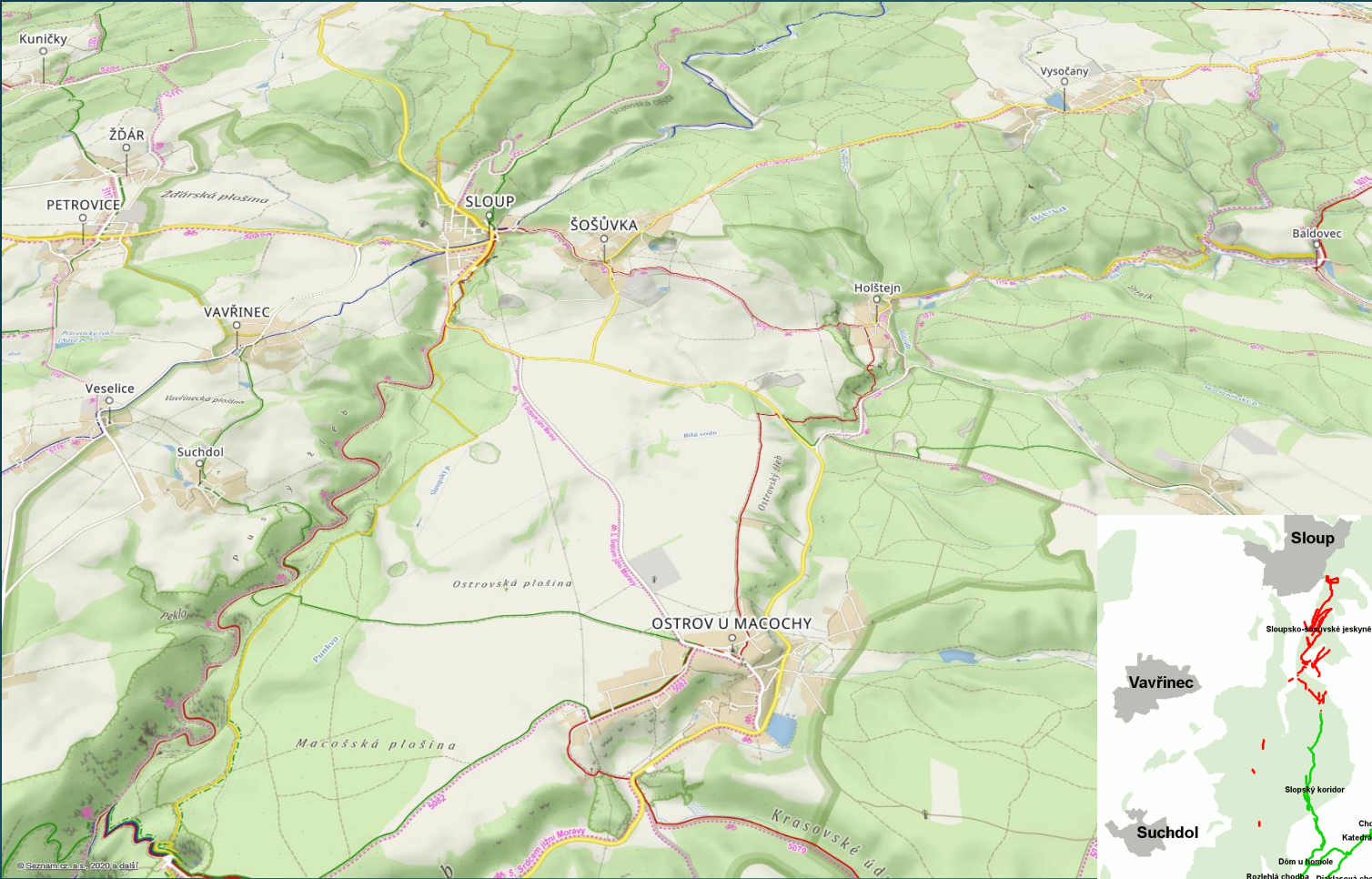
MILOSLAV DEVETTER, KAREL TAJOVSKÝ, VERONIKA
JÍLKOVÁ, VÁCLAV PIŽL, VLADIMÍR ŠUSTR, JOSEF STARÝ,
PETER ČUCHTA

Mokřad mezinárodního významu Podzemní Punkva

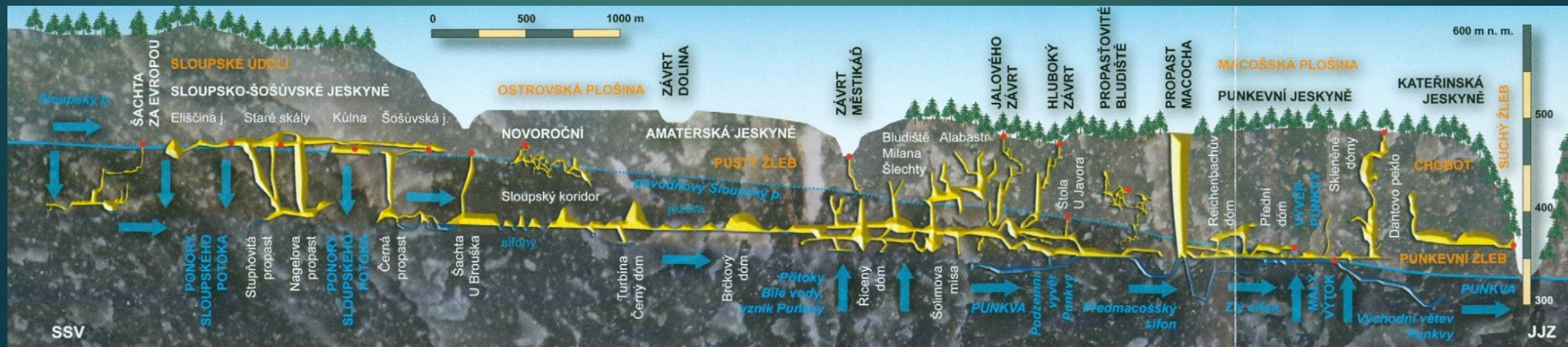

The Convention on Wetlands of International Importance (Ramsar Convention)

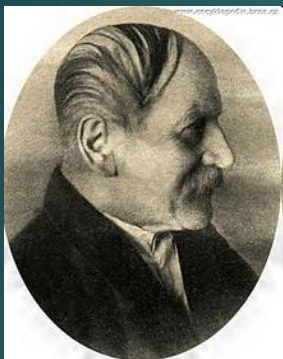
Mokřad mezinárodního významu Podzemní Punkva

- v pořadí 11. mokřad mezinárodního významu na území ČR (vyhlášen v r. 2004)
- nejrozsáhlejší jeskynní systém v ČR s více než 39 km chodeb, dómů a propastí, kterým protéká Sloupský potok a Bílá voda s dalšími přítoky spojujícími se v říčku Punkvu
- spodní patra zatopená v celém profilu
- výše položené koridory s průtoky s volnou hladinou a část jeskyní zcela mimo dosah nepravidelných zvýšených vodních stavů

Historie biospeleologických výzkumů v Moravském krasu

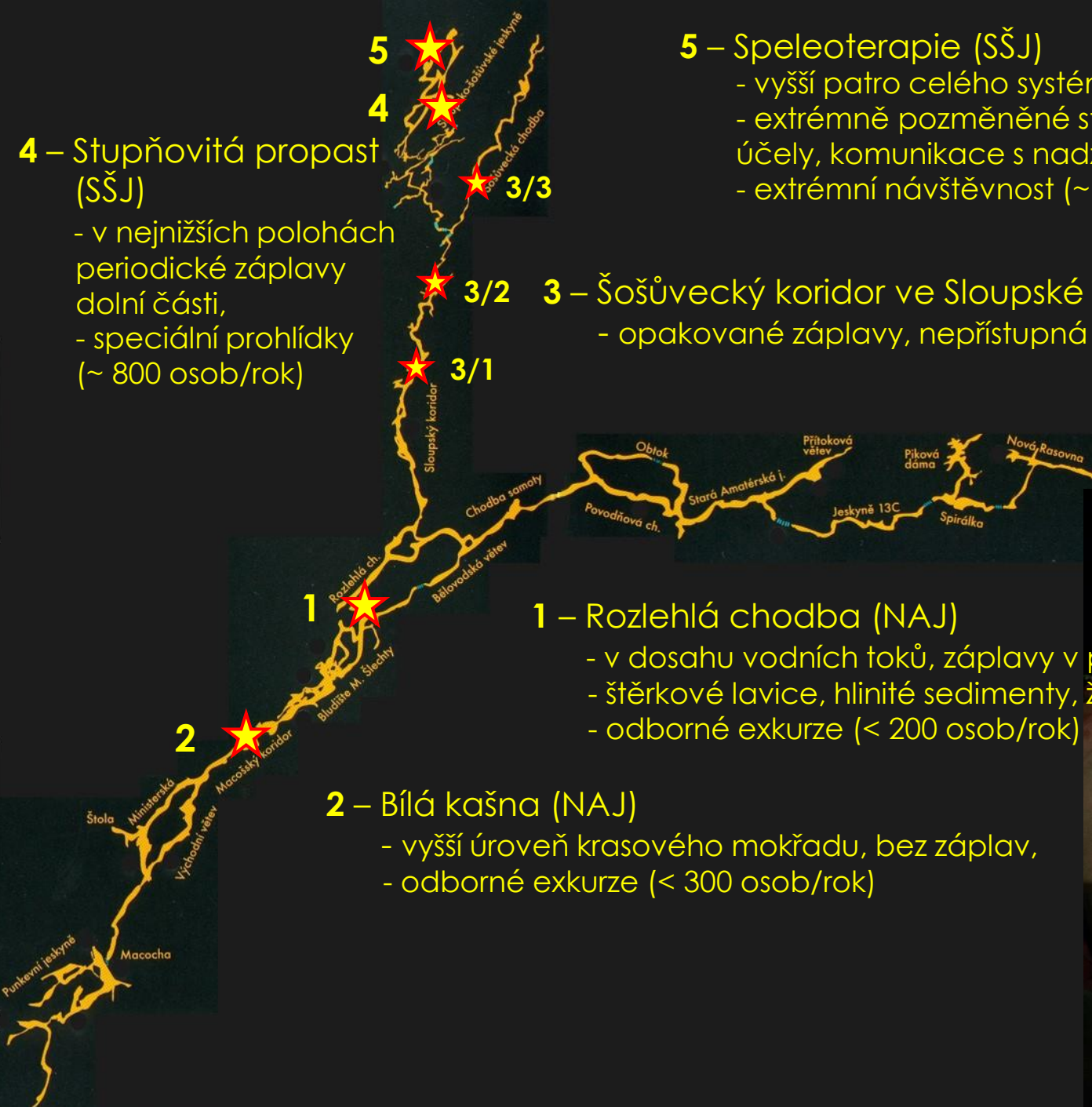
Jindřich Wankel 1821-1897

Karel Absolon 1877-1960

- * první polovina 19. století (Wankel, Absolon)
- * druhá polovina 20. století (Willmann, Rusek, Zacharda)
- * 70. léta – výzkumy v Nové Amatérské jeskyni (Geografický ústav ČSAV Brno) = nejucelenější obraz o biotě NAJ

recentní výzkumné aktivity a monitoring jeskyní (Správa jeskyní ČR, BC AVČR)

4 – Stupňovitá propast (SŠJ)

- v nejnižších polohách periodické záplavy dolní části,
- speciální prohlídky (~ 800 osob/rok)

5 – Speleoterapie (SŠJ)

- vyšší patro celého systému, bez vlivu vodních stavů,
- extrémně pozměněné stanoviště s úpravami pro léčebné účely, komunikace s nadzemními biotopy
- extrémní návštěvnost (~ 50 tis. osob/rok)

3 – Šošůvecký koridor ve Sloupské větvi (objeven r. 2008!)

- opakované záplavy, nepřístupná část (< 10 osob/rok)

1 – Rozlehlá chodba (NAJ)

- v dosahu vodních toků, záplavy v periodě 2-5 let,
- štěrkové lavice, hlinité sedimenty, žižalince,
- odborné exkurze (< 200 osob/rok)

2 – Bílá kašna (NAJ)

- vyšší úroveň krasového mokřadu, bez záplav,
- odborné exkurze (< 300 osob/rok)

žížalince („trusinkové lavice“)

Aporrectodea rosea

* žížaly (Lumbricidae) – 7 druhů

Aporrectodea rosea – trvalé populace („trusinkové lavice“) ve většině chodeb

Allolobophora chlorotica – stabilní v nejnižší části Stupňovité

(SŠJ, stacionární plocha č. 4)

Pantelozetes cavaticus
(0,5 mm)

* roztoči – pancířní (Acari – Oribatida)
celkem 73 druhů

většinou troglloxenní druhy

Pantelozetes cavaticus – eutroglofil

Kunstitamaeus lengersdorfi – troglobiont

Výsledky

Heteromurus nitidus
(3 mm)

© V. Šustr

Folsomia candida
(dospělci 2-3 mm)

* chvostoskoci (Collembola)
74 druhů

většina troglóxenní druhy

troglofilní:

Heteromurus nitidus

Arrhopalites pygmaeus

Protaphorura tricampata

Folsomia lawrencei

velmi hojně např. *Folsomia candida*

Žížaly v jeskyních?

- ▶ Žížaly se v jeskyních běžně vyskytují, ale masové populace jsou velmi neobvyklé
- ▶ Zároveň velmi málo mesofauny a mikrofauny, biomasa žížal výrazně převažuje
- ▶ Logicky chybí primární produkce
- ▶ Substrát obsahuje méně než 0,1 % organického uhlíku (TOC) a 0,01 % dusíku

Nejméně o dva řády méně ve srovnání s běžnou půdou

Podmínky, abundance

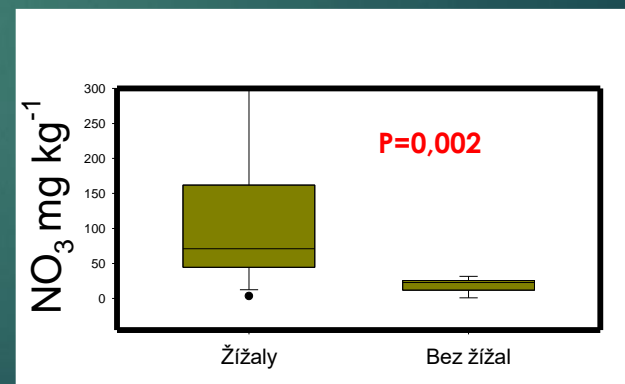
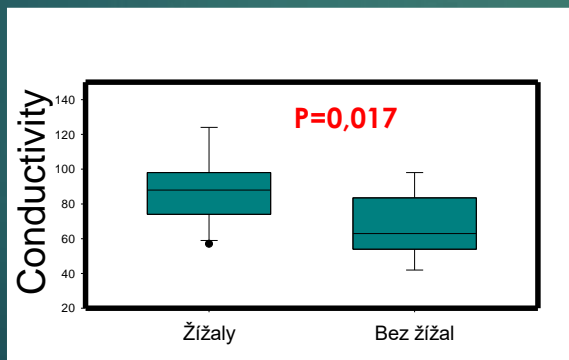
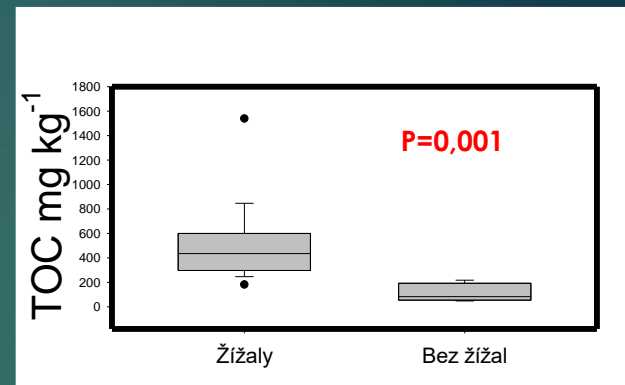
- ▶ Stálá teplota 9°C
- ▶ 100% vzdušná vlhkost
- ▶ Žádné cirkadiánní ani sezónní změny
- ▶ Jednou za čas patrně povodeň
- ▶ Abundance se pohybují nejčastěji kolem 4 ks žížal m⁻², maximum až 133 ks m⁻²
- ▶ Roční produkce exkrementů 0,5-8 kg m⁻² rok⁻¹
- ▶ Asi 10% povrchové vrstvy ročně projde přes žížaly

Ve srovnání s běžnou půdou nižší abundance ale vyšší aktivita

Chemie půdy s žížalami a bez

- ▶ Chemické charakteristiky se významně liší na lokalitách s žížalami
- ▶ V přítomnosti žížal jsou významně vyšší **TOC, vodivost, NO_3 , NH_4 , Ca, Mg, K**
- ▶ Neprůkazné jsou pH, P_{rozp} , Na, Cl, SO_3
- ▶ Mohou být příčinou, ale častěji důsledkem života žížal

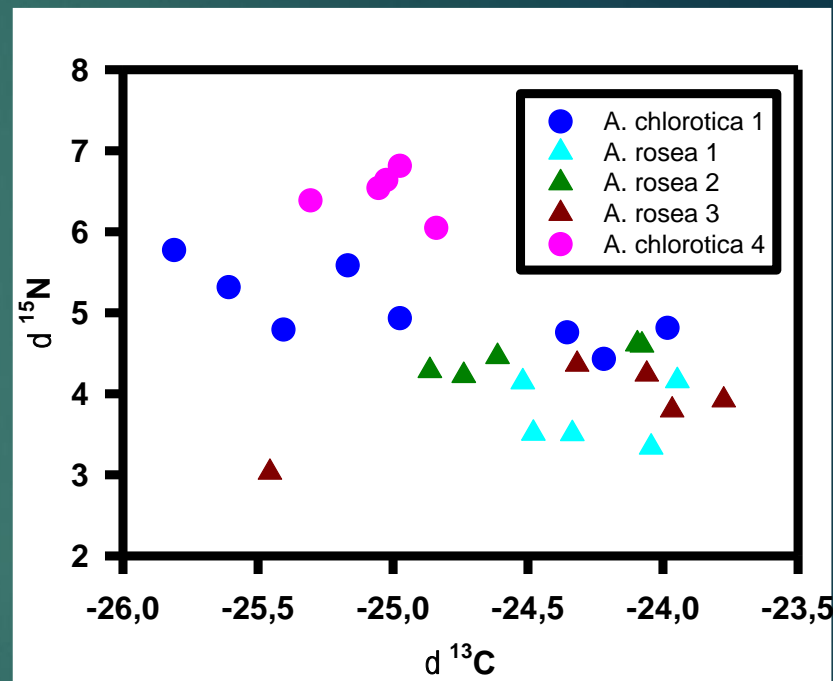

Liší se jeskynní populace mezi sebou?

- ▶ $\delta^{15}\text{N}$, korigováno na pozadí lokality
- ▶ Rozdíl mezi druhy na jedné lokalitě je vysoce signifikantní
- ▶ Rozdíl mezi populacemi v rámci druhu je rovněž signifikantní
- ▶ Odlišnost populací musí mít jinou příčinu než chemické podmínky

Druh δN	Lokalita	N	Mean	SD	ANOVA		
A. rosea	Amat. j. 1	5	8,005	0,39	*	*	
A. chlorotica	Amat. j. 1	8	9,321	0,46			*
A. rosea	Amat. j. 2	5	8,740	0,17		*	*
A. rosea	Šoš. k. 3	5	9,320	0,52			*
A. chlorotica	Sš. j. 4	5	10,583	0,28			*

Využitelné v základním výzkumu:

- ▶ Vhodné pro modelové experimenty
- ▶ Jakou roli hrají v ekosystémech samotné žížaly?

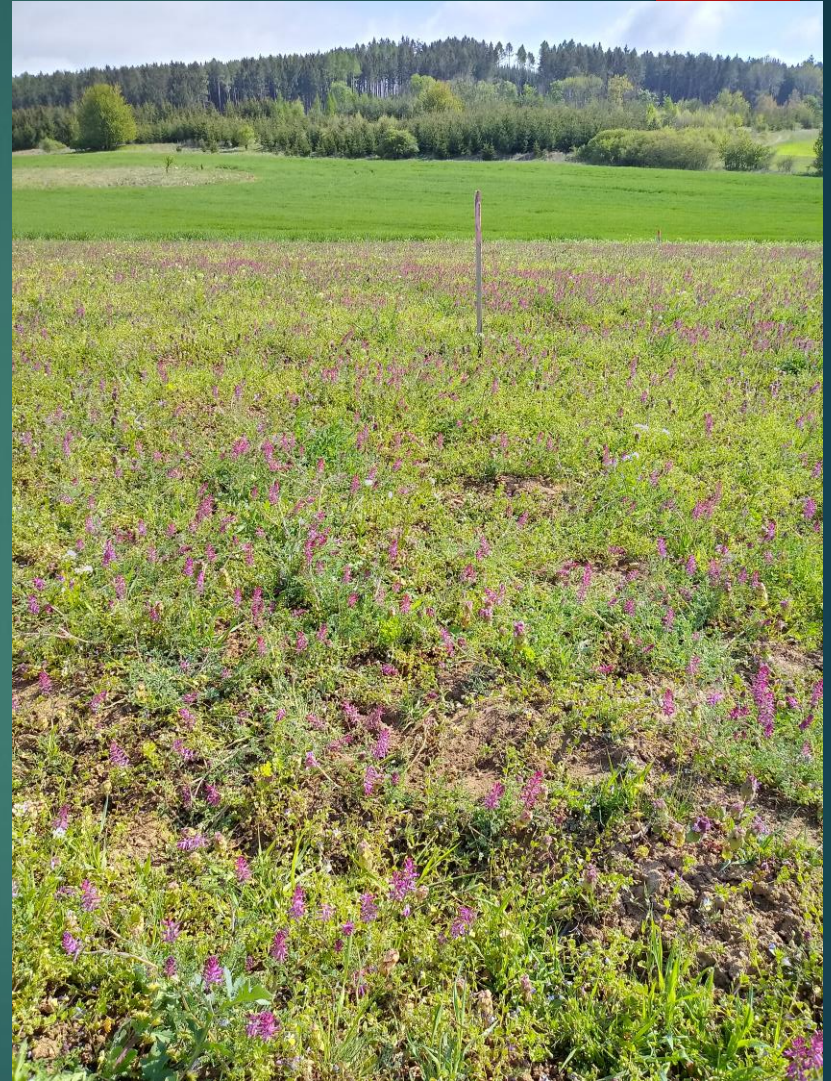
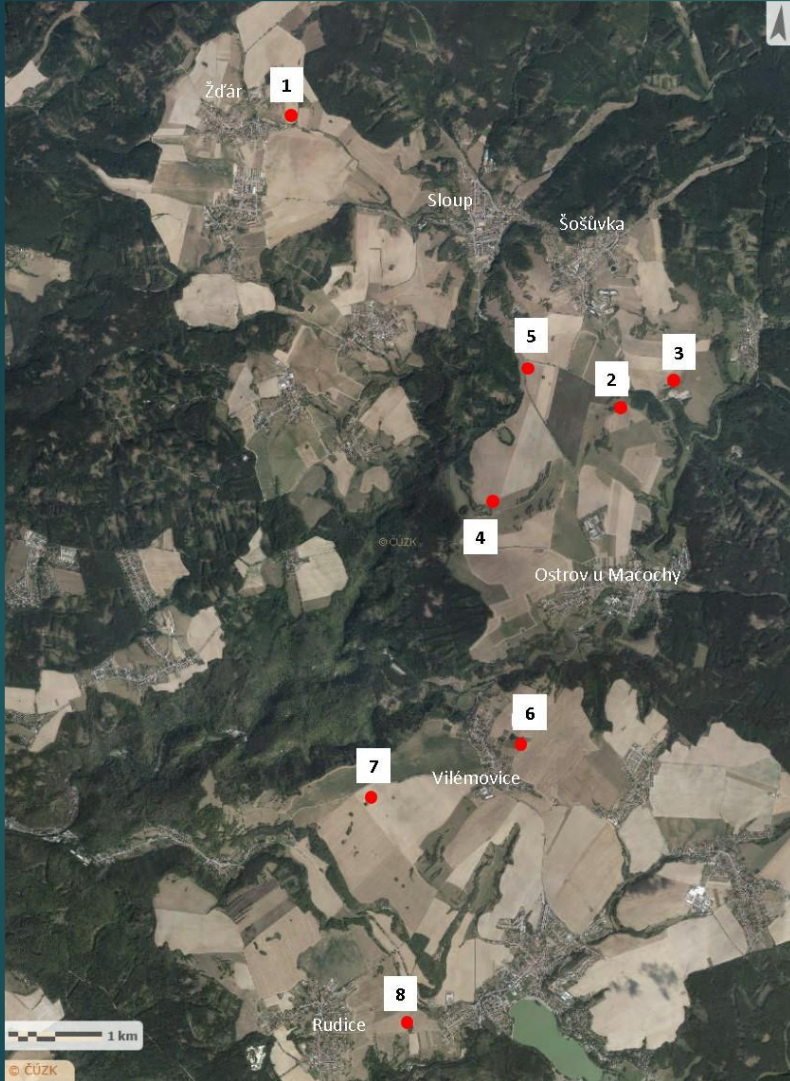

Louky v Moravském krasu a jejich zatravnňování

- Zdrojové oblasti infiltruující, skapové vody nad jeskyněmi
- Původně konvenční orné půdy jsou převáděny na „druhově bohaté“ louky v zájmu ochrany podzemních vod i povrchových společenstev
- Oseto obohacenou lokální směsí 2019/2020
- Oblasti náchylné na sucho a vodní i větrnou erozi

Louky v Moravském krasu a jejich zatravňování

- Plánujeme dlouhodobé sledování těchto trvalých ploch jako dlouhodobý strategický monitoring ústavu
- Sledujeme vývoj většiny významných chemických a biologických parametrů
- Především frakce půdního uhlíku, teplotu a půdní vodní potenciál (dataloggery), mikrobiální společenstva a půdní faunu

Publikace

Růžička, V., Mlejnek, R., Juříčková, L., Tajovský, K., Šmilauer, P., Zajíček, P., 2016: Invertebrates of the Macocha Abyss (Moravian Karst, Czech Republic). Nevretenčarji brezna Macocha (Moravski kras, Republika Češka). *Acta Carsologica*, 45/1: 71–84.

Růžička, V., Mlejnek, R., Tajovský, K., Juříčková, L. 2015: Propast Macocha – specifické centrum druhové rozmanitosti [Macocha Abyss – specific centre of biodiversity]. *Ochrana přírody* 70 (1): 8–9 (in Czech).

Tajovský, K., Mlejnek, R., 2007: Nálezy nových druhů troglofilních mnohonožek. *Ochrana přírody*, 62, 4: 19–20.

Mlejnek, R., Tajovský, K., 2008: Bezobratlí obyvatelé jeskyní České republiky. *Ochrana přírody*, 63, 4: 13–15.

Tajovský, K., Mlejnek, R., 2015: Suchozemští stejnonožci (Oniscidea) v jeskyních České republiky. *Ochrana přírody* 70 (6): 6–9.

Tajovský, K., Bruthans, J., Starý, J., Čuchta, P., Pižl, V., 2017: 2. 4. Ekologický stav ramsarské lokality Podzemní Punkva. In: Pithart, D., Příklad, I., Melichar, V., Křesina, J., Vlasáková, L. (Eds.), *Ekologický stav mokřadů České republiky a trendy jejich vývoje*. Beleco, Praha: 153–171. ISBN 978-80-270-3127-6